



Josep Ramoneda

I si Chirac hagués votat “no”?

Per vici generacional, per sentit de la crítica, per l'elemental reflex de posar sempre en dubte les veritats dominants, sempre he tendit a mirar-me amb simpatia els actes de contestació política. Amb aquest esperit em vaig acostar al “no” francès, tot i ser partidari confés del “sí”. Als anglesos, els agradava dir que en política i en rugbi els francesos són completament imprevisibles. Però, d'un temps ençà, en política almenys —en rugbi continuen pujant i baixant— s'han fet extremadament previsibles: sempre voten a la contra. Per què? Per moltes raons: França és un país molt polititzat, que ha fet del sentit crític una manera de ser i que veu trontollar les quatre o cinc certeses nacionals que li donaven el perfil.

Naturalment, el sentit crític també es pot convertir en dogmàtic, perquè és intel·lectualment estèril tot allò que es fa per automatisme, és a dir, sense reflexió. Criticar per criticar és tan absurd com adherir-se sempre incondicionalment al que diu el que mana pel sol fet que és el que mana. Tanmateix, segur que difícilment trobaríem un altre país que, com a França, els llibres d'assaig polític acaparessin les estadístiques de venda durant els mesos previs a una contesa electoral. I també que s'apassionés per un referèndum com altres països només són capaços de fer per un partit de futbol. El debat europeu: va acabar entrant a la cuina de cada casa.

On volen anar els francesos amb aquest exercici de contestació electoral permanent? És cert que la classe dirigent francesa està molt obsoleta, però n'hi havia prou de mirar les taules de debat que presentaven les cadenes de televisió la nit del vot per veure que els tenors del “no” no eren precisament joves promeses amb un futur esclatant. És cert que les institucions franceses reclamen una renovació a fons, però s'ha vist una sola idea en aquesta direcció? I l'eslogan contra l'Europa liberal, que ha acabat sent el punt de trobada entre extrema esquerra, l'extrema dreta, els socialistes del “no” i els altermundialistes, a més que semblava acabat de sortit del túnel del temps, en el fons, potser, com diu el sociòleg Pascal Perrineau, només vulgui dir una cosa: “Europa només interessa als francesos com a prolongació de França.”

És en aquest punt que conflueixen Europa i el malestar francès. Com pot ser la prolongació de França si els france-

sos no saben què és França mateixa? José María Ridaó m'assenyalava una dada alarmant: votació rere votació, el pes dels partits republicans s'estreny cada vegada una mica més. Això sí que seria un indicador pèssim, perquè, què té França si no són els valors republicans per contagiar-nos als europeus?

França diu “no” a la Constitució europea, però en realitat està dient “no” a si mateixa. Perquè, d'aquest referèndum, una cosa és certa: ningú no ha estat capaç de proposar un projecte realment alternatiu que comptés amb un ampli suport dels francesos. I aquí, precisament, el fracàs del partit socialista és clamorós: partit en dos, és com una metàfora d'una França que navega perduda. El partit socialista, des-



prés de les darreres eleccions regionals, tenia el poder a la punta dels dits. Era a ell que corresponia la tasca de dibuixar una alternativa d'ampli espectre: el referèndum de Chirac els ha atrapat com una teranyina.

Antiamericanisme, antiampliació, antiglobalització, antiimmigració, antieuropeisme, totes aquestes coses estaven diversament repartides entre el paisatge del “no”. En un país dirigit per un president que sempre ha dissimulat malament el seu antieuropeisme espontani, que ha menyspreat solemnement els països acabats d'arribar a Europa rebaixant-los a una mena de segona divisió, que ha fet de l'antiamericanisme la seva forma de populisme i que sistemàticament s'ha apuntat les coses bones com a mèrits propis i carregat les dolentes en el compte d'Europa, no és estrany que hagi guanyat un “no” tan reactiu. En certa manera, el que han fet els votants del “no” és senzillament seguir fil per randa les passions de Chirac. I, en aquest sentit, potser sí que es pot dir, com alguns fan, que el vot francès del referèndum confirma una tendència al fet que la divisió política en les societats democràtiques es desplaci progressivament de l'eix dreta-esquerra a l'eix liberals-comunitaristes. Si fos així, Chirac certament no hauria de tardar a passar-se al camp del “no”.

“França diu ‘no’ a la Constitució europea, però en realitat està dient ‘no’ a si mateixa. Perquè, d'aquest referèndum, una cosa és certa: ningú no ha estat capaç de proposar un projecte realment alternatiu que comptés amb un ampli suport dels francesos”